

Opetushallitus
PL380 (Hakaniemenranta 6)
00531 Helsinki
e-mail: kirjaamo@oph.fi

Lausunto Välinehuoltoalan perustutkinnon perusteen luonnoksesta

Suomen sairaalahygieneiyhdistyksen (SSHY) välinehuoltoryhmä on tutustunut luonnokseen. Lausunnossa kiinnitetään huomioita seuraaviin asioihin:

- tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyyteen
- tutkinnon osiin ja muodostumiseen
- tutkinnossa vaadittavaan ammattitaitoon, osaamisen osoittamiseen ja osaamisen arvioinnin kriteereihin

1. Tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyys

Välinehuoltoalan tutkinnossa ydinasia on potilaan tutkimuksessa ja hoidossa käytettävien välineiden huoltoprosessin kokonaisuuden hallinta. Välinehuoltoalalla edellytetään erikoisosaamista sterilointipalvelujen tuottamisesta ja sen onnistumisen edellytysten osaamisesta. Välinehuollon tutkinnoissa perusta on teknisessä osaamisessa ja prosessin toteuttamisessa tavoitteena potilasturvallisuus. Työ ei ole ns. ennakoivaa toimintaa vaan systemaattista välineiden puhdistamista, desinfiointia, pakkaamista sekä sterilointia aina silloin kun ne läpäisevät limakalvon. Työn tarkoitus on infektioiden synnyn välttäminen ja siinä mielessä se on ennalta ehkäisevää toimintaa, osa infektioiden torjuntaa.

Tulevaisuuden osaamistarpeita ovat prosessien hallinta, automaation osaaminen, poikkeavien tilanteiden hallinta sovellettuna terveydenhuollon ja esim. elintarviketeollisuuden ympäristöön. Erityisesti ympäristö- ja energiatehokkuusajattelu korostuvat tuotekehitystyössä ja palvelutustuotannon suunnittelussa ja markkinoinnissa.

Suomen sairaalahygieneiyhdistyksen välinehuoltoryhmä esittää huolestuneisuutensa siitä, saako tutkinnon suorittanut välinehuoltaja tutkinnon suorittuaan riittävän ja tarvittavan teorian ja hallitseeko hän sen työelämässä. Nykyisen koulutuksen käyneet välinehuoltajat osoittavat mallioppimisen piirteitä työelämän osaamiskartoituksissa. Ammattitaitovaatimuksissa ja arvioinnissa on paljon sellaisia kohtia kuin yhteistyö, vuorovaikutus, keskusteleminen, motivoi, oli kyseessä mikä tutkinnon osa tahansa. Nämä ovat toki tärkeitä, mutta välinehuoltaja tarvitsee ns. ”kovaa” tietoa osatakseen välinehuoltotyön.

Työelämä-, kielitaito- ja vuorovaikutustaidot olisivat voineet olla jopa oma tutkinnon osa. Jos jotain "henkisiä" taitoja painotettaisiin, niin ei tule unohtaa tiedon etsinnän taitoja.

Ammattitaidon osoittaminen tulee näyttää sellaisessa työympäristössä, jossa kaikki ko. arviointikriteerit voidaan osoittaa, nyt käytännössä näin ei ole ollut ja vaara on että perustutkinnoissa näin jatkuu.

Pakolliset osat ovat pääsääntöisesti työelämää vastaavia. Jotta työelämää varten saa riittävän osaamisen ja ammattitaidot tulee teoriatietoa sisällyttää enemmän vaatimuksiin ja arviointikriteereihin.

2. Tutkinnon osat ja muodostuminen

Pakolliset osat ovat välinehuoltajan työtehtäviä ja siten tärkeitä kaikki osat.

Valinnaiset osat :

Välinehuolto suun terveydenhuollossa

Onko tutkinnon osa tarpeellinen ja tuoko lisäarvoa jo pakollisten tutkinnoisien lisäksi?

Suun terveydenhuollon kokonaisuudesta ei nouse esille erityispiirteet ja ao. alalle tyypillinen välineistön huoltoprosessi.

Näkemyksemme on, että suun terveydenhuollon välineiden konkreettisempi käsittely tutkinnon osan eri kohdissa toisi paremmin esille tutkinnon osan tarpeellisuuden. Nyt se on yleiskuvausta välineistön huoltoprosessista, joka on jo kuvattu pakollisissa osissa. Onko tukintojen perusteissa ristiintarkasteltu ko. vastaaviin osiin?

Kysymme, miksi yhden erikoisalalan välineet on nostettu omaksi tutkinnon osaksi? Voisiko tutkinnon osaa muotoilla siten, että se olisi sovellettavissa muihinkin osa-alueisiin kuten esimerkiksi välinehuolto proteesikirurgiassa, robottikirurgiassa, tähystyskirurgiassa jne. Ts. ammattitaidon osoittamistavoissa työympäristöinä ja ammattitaidon ja osaaminen näyttöympäristöinä voisi myös olla esim. tähystin kirurgia/ endoskopiayksiköt.

Endoskooppien (tähystimien) huollon osaaminen välinehuoltajan työssä on tulevaisuudessa tärkeä osa. Siksi suosittelimme, että se voisi olla yksi valinnainen tutkinnon osa. Ko. prosessista voidaan selkeästi löytää omat ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.

Välinehuollon logistiset palvelut

Kysymme voisiko osion nimi olla laajemmalla tasolla, ei pelkästään välinehuollon. Terveystieteiden logistiset palvelut tai vastaava laajempi nimi. Silloin tätä valinnaista osiota voisi hyödyntää muidenkin tutkintojen osana. Esimerkiksi Kuopiossa on leikkausyksikössä logistiikkatehtävissä välinehuoltajia, lähihoitajia, logistiikkakoulutuksen saaneita henkilöitä (leikkausyksikössä ei huolleta enää välineitä, kaikki huolletaan keskitetyssä välinehuollossa). Jos osion nimi on välinehuollon logistiset palvelut, se tulee olemaan vain välinehuoltoalan perustutkinnossa.

Edellä olevan laaja-alaisempi tarvike- ja välinelogistiikan tai hoitologistiikan tutkinnon osa ehdotetaan sijoitettavaksi sosiaali- ja terveysalan perustutkintoon. Hoitologistikon koulutusohjelma tai osaamisala/hoitologistikko sisältää mm. leikkaussalien käsivarastojen hallinta (sekunti, minuutti, tuntitarvevarastot), tilaus, kierrätys, hoitotarvike- ja steriloitujen välinepakkausten/ instrumenttivaraston ylläpitoa, anestesiapöytien tarvikkeiden ylläpitoa, toimenpide-/ leikkauskohtaisten kokoonpanojen kerääminen ja jopa hoitotyöluonteista avustavaa tehtävää jne. Osaaminen edellyttää laajaa tuntemusta myös tehdassteriilien ja tehdaspuhtaiden tutkimus- ja hoitotarvikkeiden tuntemusta.

Valinnaisten osien ammattitaitovaatimuksista ja arviointikriteereistä on hyvä tulla vaikutelma että ne sisältävät jotain erityistä osaamista, sellaista osaamista jota ei ole jo pakollisissa tutkinnon osissa. Valinnaisen osan toivotaan sisältävän sellaisia arviointikriteereitä, jotka viittaavat kohtaan mukaisesta kontekstiin. Esim. työskentelee yhteistyössä leikkaustiimin kanssa...., huoltaa tarvittaessa pudonneen instrumentin niin, että se on takaisin leikkauksessa steriilinä. Hakee tarvittaessa leikkaustiimille steriilin instrumentin/steriilin ruuvin...., tai pienkirurgisissa toimenpiteissä poliklinikoilla osaa toimia kohtiin/työryhmän tukena..... joitakin esimerkkejä mainitaksemme.

Apteekeissa puhdastilan välinehuolloista huolehtii nykyään lääketyöntekijät, jotka saavat koulutuksessa siihen valmiudet.

3. Tutkinnossa vaadittavaan ammattitaitoon, osaamisen osoittamiseen ja osaamisen arvioinnin kriteereihin

Todettakoon että T1 -taso ei kaikissa osioissa riitä työelämän ammattitaitovaatimukseen. Sen vuoksi tulee kriteereitä tarkistaa niin, että tutkinnon suorittaja ymmärtää enemmän ja kykenee tekemään välinehuoltotyötä.

Arviointitilanteessa arvioija joutuu tekemään tulkintoja ja miettimään minkä tasoinen suoritus kulloinkin on. Perusteissa olevat arviointikriteerien erot T1, H2 ja kiitettävän välillä on erittäin

vaikea erottaa. Arviointikriteerit ovat liian samankaltaisia ja tulee hankaloittamaan näin työelämän arvioivien arviointia.

" Esim. Infektioiden torjunta s. 4 kohta "Opiskelija noudattaa infektioiden torjuntaa ohjaavia säännöksiä..." . Tyydyttävän saa "noudattaa työssään valtakunnallisia säännöksiä" ja hyvän saa; "tekee välinehuoltotyötä säännöksien mukaan". Aika häilyvä ero."

S.8 todetaan H2 tiedottaa toimintaympäristössään havaitsemistaan työturvallisuusriskeistä ja epäkohdista. Sama K3 mutta nyt puhutaan vaaroista. Voiko vaarat olla epäkohtia ja päinvastoin?

s. 15 Käyttää tietoa työpistekohtaista ohjeista, ilmaisu voisi olla käyttää tietoa työkohteen tehtäväkohtaisista ohjeista

Infektioiden torjunta osiossa kohdassa: Opiskelija hyödyntää ja käyttää mikrobiologista tietoutta, arvioinnissa on pesu- ja desinfektioaineiden tuotetietojen hyödyntäminen, mutta ei vaadi ta esim. tietoutta fyysikaalisista ominaisuuksista, jotka vaikuttavat mikrobeihin, kuten lämpö ja kosteus.

Toivottavaa on, että tavanomaiset varotoimet kohdassa vaaditaan selvästi kertomaan, mitä tavanomaiset varotoimet ovat ja miten niitä noudatetaan. Tavanomaiset varotoimet ovat hyvin tärkeitä infektioiden torjunnassa ja siinä on myös merkittäviä tiedollisia puutteita ja osaa-misvajetta välinehuoltajien ammattitaidossa välinehuolloissa tänä päivänä.

Tutkinnon osassa 2.1 s. 6 "arvioi infektioiden torjuntatyön tavoitteita ja merkitystä". Tämä osio vaatii tarkennusta ja täsmennystä tavoitteita ja merkitystä ilmaisevien kriteerien osalta eri arvioinnin tasoissa. Mitä välinehuollon opiskelijan tulee arvioida erityisesti välinehuolto-työn/välinehuoltajan näkökulmasta. Suosittelemme asian ilmaistavan niin, että se voidaan todellisessa työelämän tilanteissa osoittaa.

Toteamme yllätyksellisyyttä tutkinnon osissa, mm. prosessin ohjaus osassa esiintyy vaatimuksina työhakemuksen teko ja CV. Nämä eivät kaikeksi kuulut tähän osaan , vaan johonkin yleiseen osaa. Tai jos jää tähän, tulee osan otsikkoa muuttaa.

Logistiset palvelut sivulla 21 opiskelijalle asetetaan tutkintotilaisuudessa melko kovat vaatimukset tilausten tekemiseksi. Opiskelija tilaa tuotteita julkisiin hankintoihin liittyvien lakien mukaisilla hankintamenettelyillä /julkisella sektorilla toimiessaan. Hankintamenettelyitä on useita. Edellytetäänkö, että kaikki osoitetaan työympäristössä. Millaisissa työympäristöissä tämä on toteutettavissa?

Välinehuoltajilla ei ole työelämässä tilausvaltuuksia, eikä heiltä edellytetä tuntemusta suora-hankinta perusteista, puitesopimukseen liittyvien tilausten hankintaprosessin toteuttamista jne. Useimmiten julkisella sektorilla nämä ovat hallintosäännön mukaan delegoitu virkamiehille. Yksityisellä sektorilla on enemmän valinnan mahdollisuuksia. Niin, miten tämä kriteeri arvioidaan ja osoitetaan yksityisissä välinehuoltokeskuksissa?

Suosittellemme että, opiskelija tekee tilauksia osaa arvioidaan uudelleen ja konkretisoidaan välinehuoltajan rooliin soveltuvaksi.

Tässä tutkinnon osassa esiintyy tasojen välillä sana huolella mm. tutkinnon osassa vastaanottaa lähetyksiä (s.22). Tasoerot ovat myös minimaaliset, kuten seuraavissakin osissa.

Pakkaaminen:

s. 50 hyödyntää työssään tietoa laitteiden validoinnista, tarkoitetaanko tässä kuivauskaappien validointia? Tarkistaa puhdistettujen..... ja pintavauriot. Oletetaanko että on aina pintavauriota. Tuleeko olla tässä mahdolliset pintavauriot?

Tällä sivulla löytyy sana huolella K3 mutta muissa tasoissa T1 ja H2 ei sitä edellytetä, vaikka työelämässä käytännössä edellytetään

s. 52 kohdasta toimittaa pakkaukset sterilointia varte... näyttäisi siltä ettei ole otettu mukaan monikäyttöisiä pakkausmateriaaleja.

s. 62 Opiskelija kontrolloii ja testaa.....: suosittellemme että ko. tutkinnon osaan lisätään kriteeri, jolla arvioidaan opiskelijan osaamista omavalvonnasta

s. 63 kestävä kehitys T 1 ehdotamme lisättäväksi kriteerin tunnistaa erityiskäsittelyä vaativat välineet ja H2 tunnistaa oma-aloitteisesti

Veden käsittelyjärjestelmät, veden merkitys korostuu koko välineistön huoltoprosessissa erityisesti pesu- ja desinfektio- ja sterilointiosassa.

Arviointikriteerien määrä vaihtelee merkittävästi eri tutkinnon osissa mm. sivulla 49 välineiden pakkaamiseen liittyvät tavanomaiset varotoimet, koska kriteerejä on ainoastaan yhden /taso. Onko tämä tarpeen olla erikseen. On kuitenkin erityisen tärkeätä, että välinehuoltaja hallitsee tavanomaiset varotoimet työskennellessään pakkaamisen tehtävissä. Em. ammattitaitovaatimuksen arviointikriteerit voidaan sisällyttää pakkaamisen eri osiin.

Pyydämme harkitsemaan, voidaanko estää tutkinnossa eteneminen jos ei ole hyväksytysti suorittanut tutkinnon osaa 2.1. Vai laitetaanko jokaiseen pakolliseen ja valinnaiseen osaan vaatimukset tavanomaisesta varotoimista.

4. Tulevaisuuden osaamistarpeet

Terveystieteiden ja sairaanhoitopiirien henkilöstön rakenteen ja määrän on vastattava alueen väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä terveydenhuollon palvelujen tarvetta. Väestön muutos tulee olemaan haaste mm. hoitohenkilökunnan saatavuuden turvaamiseksi. Samanaikaisesti tämä tulee oletettavasti heijastumaan muuhun työnjakoon sairaaloissa ja muissa vastaavissa yksiköissä. Sote-uudistus ei tule poistamaan potilaan tutkimuksessa ja hoidossa käytettävien välineiden ja instrumenttien huoltotarvetta. Päinvastoin entistä enemmän välinehuoltoalan perusosaajia tarvitaan peruspalveluissa. Toisaalta kunnat tulevat hyödyntämään markkinoita palvelujen tuotantotapojen monipuolistuessa.

Keskusvälinehuoltokeskusten määrä saattaa tulevaisuudessa lisääntyä ja näin välinehuollon oman alan koulutetun työvoiman tarve kasvaa. Toisaalta valinnan vapauden lisääntyessä välinehuollon järjestäminen pienempiin yksiköihin saattaa kasvaa ja erikoistuminen lisääntyy.

SSHY / Välinehuoltoryhmän hallitus puolesta

Tuula Karhumäki, puheenjohtaja
Tuula.karhumaki@hus.fi tai tuula.karhumaki@kolumbus.fi
gsm 040-5308339

SSHY ry:n välinehuoltoryhmän hallituksen jäsenet:

Tuula Karhumäki
HUS-Tukipalvelut

Niko Säynäjäkangas
Lapin keskussairaala, Välinehuoltokeskus

Lea Värtö
Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvelujen ky/Carea

Tuija Haapanen
Satakunnan sairaanhoitopiirin Liikelaitos SataDiag, Välinehuolto

Katri Vironen
Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalvelukuntayhtymä, Soite, Välinehuolto

Tuula Suhonen
Servica-Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymä, Välinehuolto

Riitta Vainionpää
HUS, HYKS ATeK, Välinehuollon linja